

בעזה ש"ת
שיעור ל"ב

שיעורי
הלכה ישרה

הלכות למעשה המצויות בשבת

הלכות טוהן

לא ללמוד בשעת התפילה וקריאת התורה

נישמת שבת

'המניח לעמו וכו' כי במ רצה להניח להם'.

יש לבאר פירושו עפ"י משל, שכן מלך רצה מאוד איזה חפץ ודבר, וידע שאביו לא יתן לו מבוקשו כ"כ בנקל, ע"כ המתין לשעת רצון ושמחה עד ליום שמחת לבו בנישואי אחד מבניו, ובעת החתונה, כאשר האב היה בעיצומו של שמחה, ניצל ההזדמנות וניגש אליו וביקש שיתקרב אל הצד, כי רוצה לבקש ממנו דבר בעת רצון זו...

וזה מה שאנו אומרים הניח לעמו וכו' 'כי במ רצה להניח להם', שהניח השי"ת ביום השבת קודש ה'רצה' והרצון לבני ישראל, לברכם ולקדשם וכמע"כ 'ויברך', 'ויקדש' וגו', וכן אומרים בקידוש באהבה 'וברצון' הנחלתנו את יום השבת, וזה יום של רצון השי"ת עבור שומרי שבת קודש.

וזה גם מה שאומרים בתפילת מנחה, ואני תפילתי לך ה' עת רצון' אלוקים ברב חסדך 'עננו באמת ישנך', וזה ה'רצה' שהניח להם.

הלכות טווחן

הלכה בשיח'ישה

מלאכת 'טווחן':

❖ 'טווחן' הוא אב מלאכה השייכת בכל גידולי קרקע (רמב"ם פ"ח הט"ו).

לחתוך דק דק:

❖ החותך ירקות – דק דק, חייב משום 'תולדה דטווחן', ואע"ג שלא נשתנה גוף הדבר ע"י הטחינה – כמו שהוא בטווחן חיטים שנעשה קמת, מ"מ כיוון שנעשה מגוף אחד הרבה גופים, הרי זה 'טווחן' (שועה"ר סי' ש"א ס"א).

טווחן ע"י שינוי:

❖ מלאכת 'טווחן' מותרת לכתחילה כשנעשית ע"י שינוי גדול, כגון שטוחן ע"י ידית הסכין, ע"ג שולחן או לתוך קערה (שור"ע שכ"א ס"ח).

לכבוד שבת המלכה, להניח בתוך הבית ברכה,

בלאו גידולי קרקע:

❖ אין 'טוחן' בדבר שאינו מגידולי קרקע, כגון ביצים או דגים מבושלים, אבל מ"מ אסור לטוחן במכתשת.

שימוש בכלי של כתיחה:

❖ אסור להשתמש במכתשת בכל אופן, משום 'עובדא דחול', ואפילו במקום שאין בו 'טוחן', כגון בדבר שאינו מגידולי קרקע, או בטוחן אחר טוחן (שכ"א ס"י; מ"א י"ב, ט"ז ז; הרב ס"ח מ"ב ל"ו).

הלכה למעשה

א. חיתוך ירקות:

החותך ירקות – דק דק, חייב משום 'טוחן', אבל יש שני אופנים בהם מותר לכתחילה:

- ❖ שחותך הירקות במידה גדולה יותר ממה שחותך בחול.
- ❖ שחותך לפני וסמוך לסעודה (כחצי שעה) – כמו במלאכת 'בורר', אבל יש החולקין על היתר זה, ולכן נכון לחתוך קצת יותר גדול (רמ"א ס"ב; מ"ב מ"ה).

ב. טוחן בשינוי גדול:

מותר לחתוך ירקות ע"י ששוברן בידיים דק דק, או לכתוש גופים – כגון אגוזים ומלח גם – ע"י ידית הכלי (מעסער הענטל), ע"י שולי כלי (אינטערשטע חלק פונעם כלי), ע"ג שולחן או לתוך קערה (שו"ע ס"ח; מ"ב כ"ח כ"ט).

❖ אבל אף בשינוי גדול – אסור לכתוש לתוך כלי כמכתשת, ואינו מותר אלא ע"ג שולחן או לתוך קערה.

ג. כתישת (צוקוועטשן) פירות וירקות:

לדעת הרבה פוסקים אסור לכתוש פירות או ירקות – כמו שהוא חותך ירקות – דק דק, משום איסור 'טוחן' (הז"א נז; תפארת ישראל כלכלת שבת – טוחן; אבל ע' שביתת שבת י"א, קצוה"ח קכ"ט ס"כ"א, אג"מ ח"ד ע"ד – דמקילין, ועכ"פ סמוך לסעודה מותר).

ד. לאו גידולי קרקע, כגון ביצים ודגים:

אין 'טוחן' בדבר שאינו מגידולי קרקע, ולכן אין 'טוחן' בביצים, בשר או דגים מבושלים, ואפילו לטוחן דק דק, ואפילו למי שאינו יכול לאכול בלי חיתוך, ואפילו

לאסוף השיעורים ללמדה, לשמור השבת כהלכתה,

זמן רב לפני הסעודה (אבל אסור לקלוף (שיילען) שום מאכל אלא סמוך לסעודה, מצד דין 'בורר') (מ"ב ל"ב).

ה. במכתשת אסור:

אולם אפילו באלו – אסור לכתוש או לטחון בכלי המיוחד לטחינה, כגון גבינה ברייב-אייזען, או כל כלי המיוחד לטחון ירקות, תבלינים ושאר מאכלים.

הלכות המצוינות במהלכה

ו. לחתוך ירקות:

נכון לחתוך ירקות לפי מידה יותר גדולה ממה שחותך בימות החול.
❖ אבל בכל זאת אסור לחתוך ירקות בכלי המיוחד לכך, כגון בקוצץ ירקות (Vegetable Slicer, Shredder) שיש לו כמה להבים (Blades) וכדומה (מ"ב מ"ה).

ז. סמוך כחצי שעה לפני הסעודה:

מי שצריך ירקות חתוכות דק דק, כגון תינוק, אפשר לחתוך עבורו דק דק סמוך כחצי שעה לפני הסעודה [מזמן יציאה מבית הכנסת] (משנ"ב מ"ה).
❖ החותך ירקות או בצלים דק דק לסלט ביצים (אייער און צוויבל) או לסלט ירקות – שעה או שעתיים לפני הסעודה, קרוב הדבר לומר שחייב חטאת, והביצים והירקות אסורים באכילה (לשון המשנ"ב שם).

ח. טוחן בשינוי:

מותר לטחון ע"י שינוי גדול, כגון:
❖ לכתוש אגוזים בשולי הבקבוק (אינטערשטער זייט פונעם פלאש).
❖ לכתוש בשמים (ציפורן, Clove) בידית (הענטל) הסכין, וגם אין בזה דין 'מוליד ריח' (שכ"ב ס"ה; שש"כ פ"ו י"א).
ודע שכל אלו מותר לכתוש רק לתוך סתם קערה או ע"ג שולחן, אך לא לתוך כלי וקערה המיוחדים לטחינה (שכא ס"ז).

ט. לחתוך דק בידיים:

מותר לשבור ירקות בידיים אפילו דק דק לחתיכות קטנות, ואין באופן זה איסור 'טוחן' (משנ"ב כ"ט).

להתברך בכל טובה, ולהמשיך שפע רב בזכותה

כמו"כ מותר לכתוש בידיים מאכלים כגון טשיפס (Potato Chips) וכדומה.

י. כתישת (צוקוועטשן) פירות וירקות ע"י שינוי:

❖ מותר לכתוש ולמעך (צוקוועטשן) פירות וירקות ע"י שינוי כדי להאכילו לתינוק, כגון ע"י כף או ידית של כלי (כגון ידית המזלג - גאפל) (חזו"א נ"ז; כלכת שבת טוחן; שש"כ פ"ו סי"ג):

❖ לכן מותר למעך תפוז"א (קארטאפל) ע"י כף או בידית של כלי.
❖ וה"ה שמותר למעך אבוקדו ע"י כף או ידית של כלי, ולעשות מזה סלט אבוקדו.
❖ כמו"כ מותר למעך בנגה (Banana) ע"י כף או ידית הכלי - כדי להאכיל לתינוק. אבל מחמירין בכל אופן למעכן דווקא סמוך לסעודה.

יא. כתישת פירות בלי שינוי:

בעת הצורך - מותר למעך כל מיני פירות וירקות סמוך לאכילה, ואפילו במזלג (גאפל) (שביתת שבת שכ"א; קצוה"ש קכ"ט כ"א; אג"מ ח"ד ע"ד; בצירוף שיטת ראשונים שמותר לטחון סמוך לסעודה, במ"ב מ"ב), ולכן:

❖ סמוך לאכילה - מותר למעך בנגה (Banana) אפילו במזלג (גאפל) כדי להאכיל לתינוק.

❖ סמוך לאכילה - מותר למעך תפוז"א (קארטאפל, Potato) ע"י כף כדי להאכיל לזקן.

יב. פירות וירקות שנתרככו:

פירות וירקות שנתרככו כ"כ - שכשאוהזו מקצת הפרי אין השאר נגדר אחריו (בלי הקליפה), או שנתרכך מאוד ע"י בישול, אין בהם משום 'טוחן' (שכ"א סי"ט; מ"א סי"ס; מ"ב סי"ק פ"ב; שש"כ פ"ו ט'; אג"מ שם).

❖ לכן מותר למעך (צוקוועטשן) עם סכין - אבוקדו רך מאוד, ולמרחו ע"ג לחם (שכ"ב פ"א, ושש"כ פ"ו).

❖ מותר למעך אפילו במזלג (גאפל) - בנגה (Banana) רכה מאוד ולהאכיל לתינוק.
❖ מותר למעך תפוז"א (קארטאפל, Potato) שנתבשל ונתרכך מאוד ולהאכיל לזקן.

יג. ביצים, דגים, בשר וגבינה:

מותר לחתוך דגים מבושלים או ביצים - אף דק דק, ואפילו במזלג (גאפל), ולכן:
❖ מותר למעך ביצים אפילו במזלג, ואפילו הרבה קודם הסעודה [אבל לקוף ביצה - מותר רק סמוך לסעודה, מצד דין 'בורר'].

❖ מותר לחתוך טונה דק דק.
❖ מותר לחתוך (סלייסן) ביצים לחתיכות דקות, ומותר אפילו עם כלי המיוחד לחיתוך ביצים (Egg Slicer) (שש"כ שם).

❖ מותר לחתוך בשר מבושל דק דק.

❖ מותר לפרר גבינה קשה או לחתכה דק דק.

אבל אף כל אלו אסור לחתוך או לכתוש או לטחון – בכלי המיוחד לטחינה, כגון בהאנט-גרינדער (Grinder), רייב-אייזען או פאטעטאו קוועטטשער (Smasher- Potato).

❖ ולכן לא יטחן געפילטע פיש או שניצעל בכותש ידני (האנט גרינדער).

הלכות עולם לו (גדה עג, א)

מעשר כספים – חלק א'

א. כתיב 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך', ואסמכו רבנן אקרא – 'מכאן דיתן לכל הפחות אחד מעשר כמידת בינוני' (יו"ד סי' רמ"ט; ב"ח סי' של"א; תשוב' פני"ס"ב).
ב. עיקר חיוב מעשר – זהו לקיים מצות צדקה ככתוב 'פתוח תפתח וכו' די מחסורו אשר יחסר לו', ולכן נותנים עכ"פ כשיעור מעשר או חומש (למי שמושיג ידו) מהכסף (שו"ע שם, ערה"ש).

ג. לא יוסיף יותר מחומש (רמ"א ס"א), אבל במצב מיוחד כגון לרעבים ולצמאים, או לפדיון שבויים, או בדבר שיש פקו"נ – מותר להוסיף עד כמה ששייך.
כמו"כ לפני מוות – מותר להפריש יותר לצדקה (אבל לא יפור כל רכושו בלי להשאיר ליורשיו) (כתובת נ. ערה"ש רמ"ט).

ד. אינו מחויב ליתן מעשר אלא מהריווח דווקא – ללא ההוצאות שהיו לו על העסק, כגון מה שנסע בדרך, ואכל ושתה וכדומה – הכל נחשב כהוצאות העסק, אלא מנכה (אפרעכענען) אותם, ורק מה שנשאר אחרי ניכוי ההוצאות – מיקרי 'ריווח' ליתן מזה מעשר (פ"ת שם סק"א, ערה"ש שם).

ה. הוצאות ביתו או שאר הוצאות שיש לו – לא ינכה בשביל ההוצאות, כי חוץ מההוצאות על עצם העסק – אינו יכול לנכות מהריווח (ערה"ש, ש"בחה"ל ח"ה קל"ג).